

Yeni ilin “şirin hədiyyə”ləri küçələrdə gəl-gəl deyir

AQTA isə bildirir ki, bu əlvan qutular keyfiyyətsiz mallarla doldurulub

Yeni il bayramı cəmiyyətin bütün təbəqələri üçün bol sevinc və yeni ümid məqamı sayılsa da, bu dövrdə uşaqlar üçün hazırlanan şirniyyat hədiyyələri ilə bağlı yaranan təhlükəyə kifayət qədər diqqət yetirilmir. Cəlbedici dizayn, aşağı qiymətlər, bayramın məişət qayğıları, həm də məlumatsızlıq bu bəlani görməyə imkan vermir. Qida Təhlükəsizliyi Agentliyinin (AQTA) əhaliyə son müraciəti də göstərir ki, Yeni il ərəfəsində qida təhlükəsizliyi məsələsi xüsusi nəzarət və ictimai diqqət tələb edir.

Müraciətdə bildirilir ki, uşaqlar üçün nəzərdə tutulan Yeni il hədiyyə qutuları yalnız mağazalar, yarmarkalar və digər rəsmi satış yerlərindən alınmalıdır. Eyni zamanda, qeyd edilir ki, bəzi hallarda qutunun üzərində göstərilən tarix içərisindəki məhsulların deyil, qablaşdırmanın tarixini göstərir. Ona görə də istehlakçılara qutudakı məhsulların etiket məlumatlarına da ciddi diqqət yetirmələri tövsiyə olunur.

AQTA yuxarıda sadalananlarla yanaşı, hədiyyə qutularının qablaşdırılmasının deformasiyaya uğramamasına, əzilməməsinə və korlanmasına önəm verilməsi zəruriliyini də diqqətə çatdırır. Eləcə də xüsusi saxlanma şəraiti tələb edən, müvafiq temperatur rejimi qorunmadıqda tez sıradan çıxan yoqurtlar, kremli qənnadı məhsulları və kəsmik içlikli məmulatların bu cür qutulara yerləşdirilməsinin məqsədəuyğun olmamasını da xatırladır.

Qida təhlükəsizliyi üzrə ekspert Yunis Hüseynovun sözlərinə görə, bayram ərəfəsində şirniyyat qutularına tələbat kəskin artır. Bu isə bazarda həm rəsmi, həm də qeyri-rəsmi satış göstəricilərinin müəyyən qədər yoxlanılsa da, qeyri-rəsmi bazarda bu mexanizmlərin tətbiqi, demək olar ki, nəzərə çarpmır. Nəticədə istehlakçı bayram hədiyyəsi aldığı-nı düşünərkən, əslində, riskli məhsulu evinə daşıyır.

İstehlakçı hüquqları və ictimai məsuliyyət

Ekspert Xəlil İmamverdiyev bildirir ki, süd məhsulları və kremli qənnadı məmulatları risk qrupuna daxildir. Yoqurtlar, kəsmik içlikli şirniyyatlar və krem əsaslı məhsullar xüsusi saxlanma şəraiti tələb edir. Müvafiq temperatur rejimi qorunmadıqda bu məhsullar qısa müddətdə xarab olur. Belə məhsulların Yeni il hədiyyə qutularına yerləşdirilməsi, xüsusilə açıq şəkildə satışda olduqda, qida təhlükəsizliyi baxımından məqsədəuyğun sayılmır.

Bu məsələdə məsuliyyət təkcə nəzarət

orqanlarının üzərinə düşmür. İstehlakçılar da daha diqqətli və tələbkər olmalıdırlar. Valideynlər üçün əsas prioritet uşaqların sevinci ilə yanaşı, onların sağlamlığının qorunmasıdır. Hər bir istehlakçı bilməlidir ki, şübhəli məhsulu almaqla öz ailəsinin həyatına təhlükə yaradır, eyni zamanda, bazarda keyfiyyətsiz məhsulların dövriyyəsinə dəstək verir. AQTA-nın müraciətində haqlı olaraq bəzi Yeni il hədiyyə qutularında göstərilən tarixlərin qutunun içindəki məhsullara deyil, təkcə qablaşdırmağa aid olduğu bildirilir. Bunun isə istehlakçı hüquqlarının pozulması ilə yanaşı, açıq şəkildə manipulyasiya elementi

Ekspert rəyi

Eyyub HÜSEYNOV,
Azad İstehlakçılar Birliyinin sədri

Yeni il hədiyyələri ilə bağlı bayramdan sonra rəhbərlik etdiyim quruma zəhərlənmələr, ürəkbulanmalar, mədə-bağırsaq xəstəlikləri və s. hallarla bağlı şikayətlər daxil olur. Təəssüf ki, ildən-ilə vəziyyət nisbətən yaxşılaşsa da, problem köklü şəkildə aradan qalxmır.

Bir vaxtlar geniş yayılmış hallardan biri vaxtı keçmiş məhsulların istehlak-

daşdığı vurğulanır.

Xəlil İmamverdiyev qeyd edir ki, valideynlərin böyük əksəriyyəti qutunun üzərində yazılan tarixə güvənir və içəridəki məhsulların ayrıca etiketlərini yoxlamır. Halbuki hər bir məhsulun üzərində istehsal tarixi, yararlılıq müddəti, məhsulun tam adı, əmtəə nişanı, xalis çəkisi, qida dəyərliliyi, istehsalçı müəssisənin adı və ünvanı aydın, silinməz və oxunaqlı şəkildə göstərilməlidir. Bu məlumatların yazılmaması isə məhsulun təhlükəsizliyinə dair ciddi şübhələr yaradır və istehlakçı üçün açıq risk signalıdır.

çılara Yeni il hədiyyəsi adı altında satılması idi. Bu, hazırda da davam edir. Valideynlər bu cür hədiyyələri alarkən daha çox şənliyə baxır, uşaqlar isə həmin məhsulları istehlak edirlər və nəticədə problemlər yaranır.

İstehlakçının məhsul alarkən onun istehsal və son istifadə tarixinə diqqət yetirməsi hüququ var. Qutunun içərisindəki məhsulların üzərində buraxılış tarixi və son istifadə müddəti göstərilərsə, həmin malların geri qaytarılması məqsədəuyğundur. Lakin bəzi konfetlərin üzərində bu məlumatlar, ümumiyyətlə, olmur. Etikətlərin ölçüsü kiçik olduğu üçün istehlakçılar onları yoxlamaqda çətinlik çəkirlər.

Bu problem illərdir ki, davam edir. Buna görə də valideynlər belə məhsulları alarkən xüsusilə diqqətli olmalıdırlar. Hər hansı problemlə üzləşdikdə isə 1003 qaynar xətti vasitəsilə Qida Təhlükəsizliyi Agentliyinə məlumat vermələri tövsiyə edilir.

Qida təhlükəsizliyi təkcə son istifadə tarixi ilə ölçülmür. Eyni zamanda, hədiyyə qutularının deformasiyaya uğraması, əzilməsi və ya qismən açıq vəziyyətdə olması da mikrobioloji çirklənmə riskini artırır. Xüsusilə uzun müddət açıq şəraitdə saxlanılan qutuların yeri bayramdan əvvəl bir neçə dəfə dəyişdirilir, daşınır və uyğun olmayan temperaturda qalır. Bu isə xüsusilə uşaqlar üçün təhlükəlidir. Çünki uşaq orqanizmi zərərli bakteriyalara və toksinlərə qarşı daha həssasdır və yüngül qida zəhərlənməsi belə ciddi fəsadlara səbəb olur.

AQTA-nın müraciətində xüsusi saxlanma şəraiti tələb edən məhsullara diqqət çəkilməsi təsadüfi deyil. Belə ki, yoqurtlar, kremli qənnadı məmulatları və kəsmik içlikli şirniyyatlar “soyuq zəncir” adlanan temperatur rejimi qorunmadıqda çox qısa müddətdə xarab olur. Bu cür məhsulların Yeni il hədiyyə qutularına yerləşdirilməsi qida təhlükəsizliyi baxımından ciddi nöqsan hesab edilir. Eyni zamanda, belə məhsulların hədiyyə qutularında yer alması daha çox kommersiya maraqlarından irəli gəlir. Halbuki bu cür yanaşma ilə uşaqların sağlamlığı risk vəziyyətilə üz-üzə qalır və sosial məsuliyyət prinsiplərinə uyğun gəlmir.

Etiket pozuntuları və hüquqi məsuliyyət

Bəs bu barədə qanunvericilik nə deyir? Azərbaycan Respublikasında qida təhlükəsizliyi sahəsində əsas normativ baza bir neçə fundamental sənədə söykənir. İlk növbədə, “Qida təhlükəsizliyi haqqında” Qanun bu sahədə əsas çərçivəni müəyyən edir. Qanuna əsasən, dövriyyəyə buraxılan bütün qida məhsulları insan sağlamlığı üçün təhlükəsiz olmalıdır. Məhsulun mənsəyi, tərkibi, istehsal tarixi və yararlılıq müddəti barədə istehlakçıya dəqiq və doğru məlumat verilməsi məcburidir. Qida məhsullarının saxlanma və daşınma şəraiti normativ tələblərə uyğun gəlməlidir. Bu tələblərin pozulması isə, sadəcə, etik məsələ deyil, həm də qanun pozuntusu sayılır.

“İstehlakçıların hüquqlarının müdafiəsi haqqında” Qanun da istehlakçının təhlükəsiz məhsul almaq hüququnu təsbit edir. Bu sənədə görə, istehlakçı sağlamlığı üçün təhlükə yaranan məhsuldan qorunmaq, məhsul haqqında düzgün və dolğun məlumat almaq və aldadılmadan alış etmək hüququna mə-

likdir. Hədiyyə qutularında qablaşdırma tarixinin məhsul tarixi kimi təqdim olunması isə istehlakçının açıq şəkildə çaşdırılması deməkdir və bu qanunun tələblərinə ziddir. Qanunvericiliyə əsasən, qida məhsulunun üzərində məhsulun adı, istehsal və son istifadə tarixi, xalis çəkisi, qida dəyərliliyi, istehsalçı müəssisənin adı və ünvanı, saxlanma şərtləri kimi məlumatlar mütləq göstərilməlidir. Bu məlumatların olmaması, oxunmaması və ya istehlakçını çaşdıracaq formada təqdim edilməsi etiketləmə qaydalarının pozulması kimi qiymətləndirilməlidir. Belə hallar aşkarlanarkən AQTA tərəfindən məhsulların satışdan dərhal yığışdırılması, istehsalçı və ya satıcıya inzibati protokol tərtib olunması, təkrar hallarda daha ağır sanksiyaların tətbiqi nəzərdə tutulur.

Son illərin hadisələri göstərir ki, bayram ərəfəsində aparılan yoxlamalar zamanı onlarla obyektə qarşı inzibati tədbirlər görülür. Etikətlənməyən, son istifadə tarixi keçmiş və ya düzgün saxlanmayan şirniyyat məhsulları dövriyyədən çıxarılır. Bu fakt bir daha sübut edir ki, bayram mövsümü nəzarətin zəiflədiyi dövr deyil, əksinə, risklərin artdığı mərhələdir. Qanunvericilik isə sahibkara seçim imkanı vermir: ya tələblərə əməl etməli, ya da cərimə və reputasiya itkisi ilə üzləşməlidir.

Valideyn ayıqlığı – satıcı məsuliyyəti

Bu problemin həlli yalnız nəzarət orqanlarının fəaliyyəti ilə məhdudlaşmır. Burada üç əsas tərəfin – dövlət, sahibkar və istehlakçının məsuliyyəti paralel şəkildə ön plana çıxır. Başqa sözlə, dövlət nəzarət mexanizmlərini gücləndirməli, mövsümi yoxlamaları artırmalı və qanun pozuntularına qarşı prinsipial mövqə sərgiləməlidir. Sahibkar qısamüddətli qazanc naminə riskli məhsulları dövriyyəyə buraxmaqdan çəkinməli, uşaqlar üçün nəzərdə tutulan qidalarda keyfiyyəti prioritet saymalıdır. Valideyn isə qiymət və görünüşdən daha çox təhlükəsizlik meyarlarını əsas götürməli, şübhəli məhsullardan imtina etməlidir.

Beləliklə, Yeni il hədiyyə qutuları uşaqlar üçün sağlamlıq problemi yox, sevinc mənbəyi olmalıdır. Bu baxımdan, AQTA-nın müraciəti cəmiyyət üçün açıq xəbərdarlıq xarakteri daşıyır: bayram ab-havası ayıqlığı itirməyə əsas verməməlidir. Sağlamlıqla bağlı risklər gözə görünməsə də, nəticələri çox vaxt ağır olur. Əgər Yeni il sevincinin uzunömürlü olmasını istəyiriksə, bunun əsasında təhlükəsiz qida, məsuliyyətli ticarət və şüurlu istehlak dayanmalıdır. Yalnız bu halda bayram hədiyyələri uşaqlar üçün həqiqi sevinc, valideynlər üçün isə rahatlıq mənbəyinə çevrilə bilər.

Vaqif BAYRAMOV
XQ